

Mapping participatieve audiovisuele praktijken

Onderzoeksvoorstel januari 2021

Opdrachtgever

Demos vzw, Sainctelettesquare 19, 1000 Brussel

Contactpersoon: An Van den Bergh, an.vandenbergh@demos.be 0474/649803

Onderzoeksvraag

Hoe worden participatieve audiovisuele kunstpraktijken vandaag opgezet, ondersteund en getoond?
Wat zijn aanbevelingen om hun zichtbaarheid, productie en spreiding te vergroten?

De aanleiding

Documentairemaker en RITCS docent Jan Vromman nam begin 2020 contact op met Dēmos met een aanbeveling om meer ruimte te maken voor participatief werken binnen de audiovisuele sector. In februari '20 verscheen [deze aanbeveling](#).

Naar aanleiding van deze aanbeveling volgde een overleg met het Vlaams Audiovisueel Fonds. Hieruit bleek dat het VAF zich strikt houdt aan de beheersovereenkomst met de Vlaamse Overheid houdt en participatieve praktijken daar eerder geen deel van ziet uitmaken, al zijn er uitzonderingen. Er is sprake van enige begripsverwarring met amateurkunsten en sociaal-cultureel werk. Participatie wordt voornamelijk verengd tot de context van publiekswerking.

Het agentschap CJM (Team Film en Educatie) meldt dat er in het kader van de nieuwe beheersovereenkomst met het VAF in 2021 twee studies worden verricht. Die zullen echter geen participatieve audiovisuele creaties in beeld brengen. Er is een veldtekening met een apart rapport over filmeducatie, die focust op publiekswerking. En in de geplande doorlichting van het audiovisueel beleid komt participatie ook vooral aan bod in de context van publiekswerking.

Uit enkele aftoetsende gesprekken met spelers in het veld blijkt dat hun aanvragen bij het VAF vaak worden afgekeurd of dat ze daar helemaal niet worden ingediend omdat men op voorhand weet dat er geen steun verleend zal worden. Ze vallen vaak tussen ondersteuning door het Kunstendecreet en het VAF in. Binnen het Kunstendecreet liggen de gemiddelde bedragen van projectondersteuning lager dan het benodigde bedrag voor een professionele filmproductie. De projecten zijn vaak ook single-screen zijn waardoor ze niet matchen met de criteria van de discipline audiovisuele en beeldende kunst. Bij het VAF vertrekt de beoordeling dan weer vanuit een strakke visie op productie en auteurschap en is er weinig ruimte voor het soms kleinschalige, sterk procesmatige en daardoor onzekere karakter van participatieve projecten.

We concluderen uit deze verkenning dat er sprake is van ondergesneeuwde aandacht voor participatieve creaties in de audiovisuele kunsten, zowel op het niveau van het discours als in de toegekende steun voor projecten.

De onderzoeksopdracht

Dēmos engageert een onderzoeker voor een kortlopende onderzoeksopdracht waarin een mapping gemaakt wordt van actuele participatieve audiovisuele kunstpraktijken.

De onderzoeker brengt met deze mapping zowel kwantitatieve als kwalitatieve aspecten in kaart.

Kwantitatief:

- Een overzicht van makers en producerende organisaties die in de periode 2017-2020 een participatief audiovisueel project realiseerden of daartoe een projectsubsidie aanvroegen
- Per project het benodigde en uiteindelijk verkregen budget en de financieringsbronnen (wat was de kost van de productie en vanuit welke bronnen werd de productie al dan niet gefinancierd)
- Per project een overzicht van presentatieplekken (waar zijn de creaties getoond?)

Kwalitatief:

- Een analyse van de wijze waarop participatie in de diverse projecten wordt ingevuld en de mate waarin burgers betrokken werden bij het creatieproces
- Een analyse van de wijze waarop spreiding spreiding in de diverse projecten wordt ingevuld
- Een analyse van de belangrijkste struikelpunten en ondersteuningsnoden waarop de makers en producerende organisaties botsen om hun projecten vlot te realiseren

Met deze mapping willen we beter kunnen duiden wat de specificiteit is van participatieve audiovisuele praktijken en waar eventuele lacunes in het beleid zitten. De mapping is een aanleiding voor verder gesprek met praktijk en beleid en moet leiden tot beleidsaanbevelingen die richting geven aan het Vlaamse cultuurbeleid, in het bijzonder het Vlaams Audiovisueel Fonds, om een bredere en meer toegankelijke productiesteun mogelijk te maken.

Onderzoeksvraag

Hoe worden participatieve audiovisuele kunstpraktijken vandaag opgezet, ondersteund en getoond? Wat zijn aanbevelingen om hun zichtbaarheid, productie en spreiding te vergroten?

Begripsafbakening

Wat verstaan we onder participatieve audiovisuele kunstpraktijken?

- Audiovisueel: het gaat om professionele, onafhankelijke, Vlaamse audiovisuele creaties die geen onderdeel zijn van een ruimer artistiek geheel of multimediale installatie waarin ook audiovisuele middelen worden gebruikt:
  - Professioneel: er is een betrokkenheid van professionele filmmakers en het project wordt professioneel omkaderd.
  - Audiovisueel: Het creatieproces is een technisch en intellectueel proces van het concipiëren, ontwikkelen en tot stand brengen van een autonoom audiovisueel werk, meer bepaald een film, een tv-reeks of een interactief werk.
  - Onafhankelijk: De creatie is geproduceerd door een onafhankelijke producent
- Participatief: De praktijken betrekken burgers volgens eigen talenten en mogelijkheden actief bij het artistiek proces. De betrokkenheid is gericht op het actief betekenis geven aan de waarde van kunst en beïnvloedt het artistiek proces en resultaat.

Timing: Oplevering onderzoeksrapport: 31 maart 2021

Afbakening van de mapping

We analyseren praktijken in de periode 2017-2020 op basis van volgende dataset:

- lijst participatieve projecten binnen Kunstendecreet en daarbinnen een sublijst van participatieve audiovisuele projecten (alle aanvragen, goedgekeurd én afgekeurd) – *via Kunstenpunt*
- lijst van structureel gesubsidieerde organisaties in het Kunstendecreet die aanvullend financiële ondersteuning bij het VAF aanvragen (alle aanvragen, goedgekeurd én afgekeurd) – *via Kunstenpunt*
- lijst van aanvragen bij het VAF voor creatiesteun – *via VAF*
- lijst van aanvragen voor audiovisuele projecten bij de cultuurdiensten van de steden Leuven, Gent, Antwerpen en Brussel
- lijst van aanvragen bij Erfgoeddecreet – *via FARO*
- lijst van aanvragen bij decreet Bovenlokale Cultuurwerking – *via OP/TIL*
- lijst van aanvragen bij Participatiedecreet – *via Dēmos*
- deskresearch Dēmos en Kunstenpunt

Gezien de beknopte timing kan gewerkt worden met een survey.

De resultaten van de mapping worden verwerkt in een beknopt onderzoeksrapport.

Praktijkvoorbeelden:

- Filmprojecten van participatieve kunstorganisaties Kunstendecreet
  - kleinVerhaal
    - [Take Good Care of my Baby](#) (2017)
    - Toetnoasteki (2019)
    - De Westerlingen (2020)
  - Cie Tartaren
    - [KOPSCHUIF](#)
    - [Hotelzeepke](#)
  - Victoria Deluxe
    - Mijn weg/ma route (2018)
    - [Somer](#) (2016)
  - Globe Aroma
    - [BXL NORD](#) (2013)
- Filmprojecten binnen Kunstendecreet
  - Stemmen in Bloei van Villa Voortman (2020) ?
  - Droom je dromen van Cultuurcentrum Kortrijk (2016) - goedgekeurd
  - Animatiefilms van ECHO (2016) - afgekeurd
  - Radio Begijnenstraat van Kathrin Lohmann (2016) - goedgekeurd
  - Fanlab van LUCA School of Arts (2016) - afgekeurd
- Erfgoed
  - [La Rose Blanche](#) van (2019)
- Filmprojecten vanuit VAF ondersteund
  - Tytgat Chocolat
- Participatieprojecten (Participatiedecreet)
  - [Nieuwkomers in film, kunst en cultuur](#) van Cinemaximilaan (2018-2020)

Kandidatuurstelling

Volgende criteria worden in overweging genomen bij de toekenning van deze onderzoeksopdracht:

- Tijdig aanleveren van onderzoeksrapport
- De onderzoeksbenadering

- Kostprijs
- Affiniteit van de onderzoeker met het werkveld

Kandidaturen kunnen uiterlijk ingediend worden op 1 februari 2021 via an.vandenbergh@demos.be. De opdracht wordt zo snel mogelijk na deze datum toegekend.

Netwerkmoment zomer 2021

In de zomer/vroege najaar 2021 organiseren we samen met enkele partners een netwerkmoment om in dialoog te gaan over het onderzoeksrapport. We bespreken dan ook een aantal kwesties, die voorafgaand aan de netwerkbijeenkomst nog verder uitgediept worden aan de hand van diepte-interviews:

- **Wat is kwaliteit:** participatief geproduceerde films kunnen een andere invulling geven aan wat “kwaliteit” precies is.
- **Spreiding:** participatief geproduceerde films hebben mogelijk (zeker niet altijd) geen groot schaalpotentieel. Daarvoor zijn verschillende redenen. Maar dat wil niet zeggen dat participatief geproduceerde films geen brede verspreiding kunnen krijgen, bv. In het arthouse-circuit, of (ondanks single-screen, dat immers enkel een subsidievoorwaarde is) toch ook in het meer reguliere kunstencircuit.
- **Fair practice:** de budgetten die nodig zijn om een professionele filmproductie in zo een context op te zetten resulteert in een complexe financieringsmix, waardoor de ondernemende kunstenaar het risico loopt om als enige niet fair verlonde te worden.
- Opgesplitste **waardeketen:** nog meer als in een typische “kunstencontext” is hier het onderscheid tussen de kunstenaar en de producent van belang, en impactvol. Waar dat in een kunstencontext kan samenvallen (de kunstenaar = de producent), daar is dat bij audiovisuele praktijken door het gespecialiseerde productieproces in de realiteit vaak gesplitst. Kunstenlogica’s kunnen dus niet zomaar toegepast worden op het productieproces van een film. Tegelijk is net participatief werken een “innovatie” in het productieproces van een film, waarbij de kunstenaar verregaande invloed heeft op dat proces. Die innovatie is risicovol, en is disruptief voor de typische waardeketen.

Achtergrond en literatuur

- Aanbeveling rond participatie in de audiovisuele kunsten: <https://demos.be/blog/aanbeveling-rond-participatie-in-audiovisuele-productie>
- PAM platform audiovisuele en mediakunsten: <https://databank.kunsten.be/audiovisuele-beeldende-kunsten/sector/platform-audiovisuele-en-mediakunsten/?offset=0&limit=20>
- Overzicht oKo van publiekswerking (soms op het randje met participatie!) binnen VAF: <https://overlegkunsten.org/nl/nieuws/386/verder-kijken-over-publiekswerkingsorganisaties-in-de-audiovisuele-kunsten>
- Overzicht van projecten of werkingen rond kunstenaarsfilms, soms ook participatief, door María Palacios Cruz: <https://www.kunsten.be/dossiers/de-kunsten-in-vlaanderen-en-brussel/let-me-be-your-guide/let-me-be-your-guide-kunstenaarsfilm-en-video-in-vlaanderen/>
- Landschapstekening 2019 audiovisuele kunsten: <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/landschapstekening-2019-audiovisuele-kunsten/>
- Onderzoeksrapport Karel de Grote hogeschool: <https://overlegkunsten.org/media/93a5e61a6e82a7f6a9cd818d287b9ff1/Onderzoeksrapport%20participatie%20in%20het%20Kunstendecreet%20KdG%20Hogeschool.pdf>
- Analyses van Dēmos rond participatie:

- Manifest Kunst in Transitie: <https://demos.be/kenniscentrum/publicatie/kunst-in-transitie-manifest-voor-participatieve-kunstpraktijken>
- Artikelenreeks DNA van participatie: <https://demos.be/blog/artikelenreeks-het-dna-van-participatie>
- Analyses rond participatie van Kunstenpunt:
  - <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/pleidooi-voor-onzuiverheid/>
  - <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/the-proof-of-the-pudding-is-in-the-eating/>